

Een vlucht regenwulpen, film die boek ontstijgt

Het verfilmen van een boek is aan de ene kant vaak een seken van gemakvlucht (je hoeft niet zelf een eigen plot te bedenken, je kunt de heft of meer zo overschrijven), maar tegelijk een van de moeilijkste dingen die er zijn. Zedra een filmer vanuit een boek aan een film gaat denken, is hij bezig zijn eigen valtrik te spannen. Hij moet uiteindelijk los komen van dat boek om zijn eigen film te kunnen maken. Hitchcock nam meestal een zwak boek, waarin hij een klein maar zeer geschikt theemaatje zag van waaruit hij zijn eigen filmverhaal construeerde. Hij is iemand van wie je kunt zeggen dat zijn films beter zijn dan de boeken waarop ze zijn gebaseerd.

In Nederland mislukken verfilmingen van een boek dikwijls door het onvermogen van een regisseur, of het gebrek aan taf, om dat boek als het ware in het achterhoofd te stoppen en dan aan een eigen puzzel te beginnen. Een schrijver als Wolkers wordt gesicht zeer goed verfilmbaar te zijn, maar zijn valtrik voor een filmer is bijna onoverkoombaar. Wolkers schrijft zo beddend, dat je flarden film niet wilt meer je hem leent. De valtrik is dat een filmer denkt: ik loof de beelden die Wolkers op een presenteerblaadje aanbiedt slechts op te re-

men en er kan weinig meer fout gaan. Maar Wolkers beschrijft die beelden vanuit zijn hoofdpersoon, je zit naast hem in de auto terwijl hij als chauffeur verrolt wat hij onderweg tegenkomt, hetgeen je — als lezer naast hem ritterd — zelf dan ook ziet. Kort Aronkaars van Guido Pieters bij voorbeeld struikel hierover. Echt niet zo'n dochte film, ondorschiet zelfs, maar maakten met de dragende figuur zijn, en de hoofdpersonen in het boek. Alleen zit je in een film naar zo'n man te kijken, wat bij naast je zit bij het lezen. Deze wieswijze moeilijkheid heeft Guido Pieters niet kunnen oplossen.

Over de verfilming van literatuur zijn natuurlijk nog heel wat boeken op te nemen en voorbeelden te geven van hoe het niet moet en waarom het mislukt is, maar deze week draakt Een schicht regenwulpen van Ate de Jong in de bioscoop, gemaakt naar de bestseller van Maureen 't Hart. Blijkelijk blijft hij nog vele weken draaien, want het is een schietsterbeeld van hoe het wel moet en zonder meer een van de allerbeste films ooit in Nederland gemaakt. Grote woorden, maar dit kan overdrift ik eens niet.

Je kunt over dat boek denken wat je wilt, maar wat Ate de Jong er aan kerren in vond, heeft hij via een bewaite omschrijving aan structuur uitgekrustialiseerd tot een film die je niet moet leest en nog vergelijk kan met het boek. De verticillen zijn namelijk groot, als je boek en film naast elkaar legt, maar tegelijk heeft De Jong d essentie van het

boek daardoor juist raker getroffen dan wanneer hij minder vrij tegenover de literatuur was gaan staan. Zijn methode heeft de film niet alleen tot een echte verfilming gemaakt, maar de film zelf tot een aparte zaak. Het is geen verbeelding van Ate de Jong naar overschrijving van het boek. De overvloedigheden zijn er nog wel, maar alleen waar ze beschikbaar waren voor de film. Een studie over de verschillen doet geheel niet tekortschieten, behalve als bewijzen gunste van Ate de Jong's eigen filmstructuur. En de film ontlijkt het boek. Ik vind het beter.

Als je vraagt waar gaat de film over, dan moet je beginnen met een paar dingen die ook natuurlijk in dat boek verbergen zitten. Hoofdperson is de 34-jarige bloeloog Maureen, die zich de hele dag bezig houdt met klonen: als onderzeker is hij op weg naar het kweken van leven zonder bevruchting. Zelf in bij het tegendeel van een kloon, maar hij kan juist door de enorme druk van het milieu dat hem bevrucht niet tot eigen leven komen. Maureen droomt dat hij binnen een paar dagen (een heilig getal) met een vrouw naar bed moet, anders is hij dood opgeschreven. Dat is een visie van Ate de Jong, die meteen een dramatisch kader schep, om samen om het verhaal op één spoor te houden en de vele dwalingen door jagdberiseringen en andere verledens en bedens, realiteit en fantasie, toch binnen eenzelfde toonarm te krijgen. En om vanuit die droom een Ate de Jong op te voeren, in wie allerlei fictieve gesprekken van

Jeroen Krabbé in Een schicht regenwulpen.

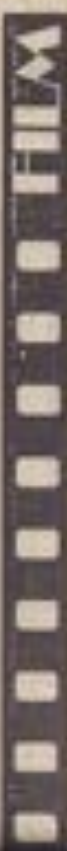
Maureen in het boek zijn vereend. Op papier is het werken met deze truc logisch, maar de kracht van de film is dat ze wonderwel werken, dat Ate de Jong er niet zijn toevleht in het midden bij anders niet uit de problemen van zijn gecompliceerde verilling van klonen. Hij gebruikt ze als universele die ze „natuurlijk“ en onder indruk functioneert, dat de voorbarende overvloedige verding erg gemiddeld gaan. Behalve het Ate de Jong is er een boevenvriend die als spiegel dient om Maureen's problematiek genakkelijker naar te kunnen nemen.

Die problemen concentreren zich op de isolatie van de bloeloog, ontstaan door de beschuldiging greep van het geloof. Het milieu en zelfs de aardrijkskundige omgeving van het platteland. Behalve dat laatste zal menigmaal met een geloofsoverreding, of dat nu stipting gereformerd (Maureen 't Hart) of orthodox katholiek (ouderwoud van de Volkskrantiers) is, verkeningsopnamen studen. De kunst van Ate de Jong is

gewent die onderling niet eens te erg te benadrukken. Bij voorbeeld ten aanzien van de vader van Maureen. Natuurlijk heeft die jongen een sterke moederbinding, maar is dat niet in de laatste plaats te wijten aan de verhouding met zijn vader. Deze heeft een opgeschikkelijk ondergeschikte rol, maar komt altijd even opdagen op een essentieel moment. En de vader is ook het symbool voor Gezag en Geloof, wat juist door het niet nadrukkelijke des te sterker werkt.

Via de moeder kan de film aansluiten bij wat ook zonder geloof en milieus de belangrijkste verhalen zijn: de moeder die de men heeft een aan een vrouw te komen. Het is niet voor niets dat het allemaal pas lukt wanneer de moeder, die bij trouw voortdurend heeft, is gestorven. Het moment ook dat hij haar voor het eerst leest, het moment ook waarop hij, naar buiten kijkend, een vlucht regenevelden voorbij ziet gaan.

Geraffineerd schuiven alle onderzekerde thema's op die manier in elkaar. Geraffineerd wat het film- naar

wichtige onderwerpen samenlijk licht uitgevallen, zonder oppervlakkig te worden, een tragi-comedie. En de balans zit ook in het zeer opmerkelijk acteren. Jeroen Krabbé, je houdt het niet voor mogelijk, hoe „Jugosloven“ die zijn knappe dubbelrol als Maarten en diens Abbe Ego speelt. Marijke Merckens als Maartens moeder, Huib Koopmans als de zwierige vriend van Maarten, Wilke van Amelsvoort als geïdentificeerde jeugdliefde die later toch niet zo's aardig meise blijkt, de voortreffelijke Maurice Tiel als Wilkes zoon, die dan wel Maarten van zijn maagdelijkheid afhaalt, Rijk de Gooijer als bovendien in soldatenuniform, die de kinderen in de klas voorleest en god als de Geestraaf van Hierboven aanpreekt, en zo zo maar doet: niemand van ge-noemden heeft ooit eerder in een film zo goed gespeeld en zo terrakle naar de functie van de rol in het spel.

de psychologische inhoud. De film is alleen daarom al interessant, volgbaar en goed te bekijken. Je hoeft niet met een geloofsgroo-ding te zitten om het proces van maan-woorden bij die Maarten te kunnen volgen, te kunnen begrijpen en je er mee te kunnen identificeren.

Het is wel op een bepaalde manier een film over Galcoed, maar ook en zeker niet in mindere mate een film over seksualiteit, over het zoeken en vinden van zekerheden, over het oplossen van sociale problemen als isolatie en communicatieproblemen.

Een echte regisseur is mede in opmerkelijk mate Ate de Jong, 27 jaar, in zijn vorige films nogal schouwend, bijna jaserend verhoudend aan het leven, maar vrees-zaam en nu in een knip een paar algemene levenskwisaties behandelt zoals je ze (het klakt wat ewaar-wichtig, maar noch) van iemand als Bergman kunt verwachten. Alle aangezonden zaken zitten in een bijna perfecte balans, ook ook de film an-ich om uitgekende film-vooroor. Hij is ondanks alle ewaar-

En daarna: belangrijke levens-kwisities heel verteerbaar aange-pakt, een comedie die geen moment lofig wordt, prachtige beelden van Paul van den Broek, die tegelijk nooit zo mooi zijn dat ze afleidt; ook technisch is er een zeer robuuste balans bereikt, inclusief het geluid dat half is gesynchroniseerd en steeds zeer verteerbaar, inclusief de muziek van Laurens van Rossum, inclusief de montage van Edgar Zwitken.

In verhouding met andere Neder-landse films ben je gewend het na-lusten van gebruikelijke fouten als positief te waarderen. Een slacht regisseur is een uitdaging. Neder-landse film waarin je de kwaliteit-ten gewoon zonder die verhoudin-gen kunt onderkennen. Gewoon: een heel goede film, toevallig van Ate de Jong, toevallig Meesterlandt. Het enige dat je mag hopen is dat het geen toeval blijkt, dat het niet net zo toevallig is als een slacht regisseur, die je maar netom kunt waarderen.